

Impuls-6

ZOMERTIJD

EN DE ZONDAGEN NA TRINITATIS

Feestloze tijd? - Gevulde ruimte

Wij leven als mensen in verschillende ritmes. In het ritme van de dag ervaren wij direct de samenhang tussen inspanning en ontspanning, tussen bezigheid en revalidatie. Heel praktisch koppelen wij bijvoorbeeld onze maaltijden aan het ritme van de dag. Iedere week wordt ook gekenmerkt door een ritme van werken en rust – met daarbij een hoogtepunt op de 1e dag, de zondag. Met de maanden volgen wij in grote lijnen de maan in zijn zichtbare verandering. De seizoenen van het jaar geven de langste terugkerende verandering aan, afhankelijk van de stand van de zon.

Wat hebben we nodig?

Ook in dat grote ritme wordt duidelijk wat wij als mensen nodig hebben. Waar wij in de winter juist extra ondersteuning nodig hebben, bijvoorbeeld in de vorm van warmte en licht vanaf Sint Maarten, zes weken voor de kortste dag tot Maria Lichtmis, zes weken na de kortste dag. Dan begint langzaam de lente met steeds sneller steeds meer licht van buiten. De eerste bloemetjes gaan weer bloeien en we komen weer buiten.

Met de laatste grote feesten Pinksteren en Trinitatis zijn we weer op onszelf gesteld. En dat kunnen wij als mensen ook aan. Met de ondersteuning van de zon, de warmte en alles wat om ons heen groeit en ons voedt. En als de dagen weer korter worden komen ons de feestdagen weer extra ondersteunen.

Aandachtspunten

In de lange zomer zonder grote feestdagen krijgen een aantal grote thema's de ruimte. Denk daarbij aan de barmhartigheid van God bijvoorbeeld. Of het thema genade. En zeker ook de Sacramenten Doop en Heilig Avondmaal. Daarnaast is er ook aandacht voor om dieper in te zoomen op de details van dankbaarheid, van zorgen of van heel worden.

Een derde aandachtspunt in deze periode zijn de gedenkdagen van de Heiligen. Daarbij gaat het om de dag van de geboorte van Johannes de dooper, op 24 juni, precies een half jaar voor kerst. Dan om de dag van de aartsengel Michael en van alle engelen op 29 september en om Sint Maarten op 11 no-

vember. In het liedboek zijn onder de getijden van het jaar ook een aantal liederen bij geloofsgetuigen opgenomen, bijvoorbeeld 741 bij Sint Jan en 744 bij Sint Maarten.

Wat betekent dit voor mij als christen

Bij deze aandachtspunten staat het belang voor het dagelijks leven van de gelovigen voorop. Hoe kan ik, hoe wil ik als christen leven? Hoe kan ik Jezus navolgen? Hoe is het werk van God in de wereld zichtbaar? Ook Luther legt hier de nadruk op, bijvoorbeeld in zijn preken op de 20e zondag na trinitatis van 1532-1544. Eindelijk tijd om hierover na te denken – in lezingen en liederen.

ds. Detlef Bohlken

Lutherse kerk Haarlem

Tussen Applaus en Stille:

De spanningsboog van de zondagen van de Trinitatistijd

In het stuk van ds Detlef Bohlken zagen wij dat de Trinitatistijd geen feestloze leegte is, maar een gevulde ruimte waarin ons dagelijks ritme centraal staat en de vraag wordt gesteld: hoe wil ik als christen leven?

Het antwoord hierop vinden we in de wekelijkse liturgie, die fungeert als de praktische 'leerschool van het geloof'. Zonder spectaculaire heilsfeiten, maar mét een boeiende spanningsboog. We maken een sprong van de eerste naar de laatste zondag van deze periode om te zien hoe dit concreet vorm krijgt.

Een spectaculaire ouverture: de eerste zondag na Trinitatis

De reeks begint direct met een knal. Op de eerste zondag na Trinitatis staat traditioneel de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus centraal (Lucas 16). Het thema is helder: geloof dat zich vertaalt in liefde voor de naaste.

Historisch gezien is dit de zondag waarop Johann Sebastian Bach in 1723 zijn intrede deed als Thomascantor in Leipzig. Hij pakte groots uit met de cantate Die Elenden sollen essen (BWV 75). Het was een muzikaal visitekaartje van ongekende proporties. Volgens de overlevering werd de muziek met instemming ontvangen; in de kranten van die tijd werd zelfs gesproken over een applaus ("guten applausu") dat toen in de kerk klonk.

Voor ons vandaag roept dit een interessante liturgische vraag op: mag er geklapt worden? Terwijl sommigen applaus misschien ervaren als een verstoring van de sacrale sfeer, herinnert Bachs intrede ons eraan dat de zondagen na Trinitatis ook een viering zijn van de gaven die we van God ontvangen, inclusief de kunst. Muziektip voor deze zondag: luister naar het openingskoor van BWV 75. De hobo-partij die de lofzang van de 'Elenden' ondersteunt, zet precies de juiste toon voor een zomerse start van de Trinitatistijd.

De spanning van de 22e zondag: Vergeving ontmoet 'Allerheiligen'

Aan het andere uiterste einde van de reeks vinden we dit jaar de 22e zondag na Trinitatis. Deze valt op 1 november: Allerheiligen. Hier schuurt het liturgisch op een boeiende manier. Het thema van de 22e zondag is 'vergevingsgezindheid', gebaseerd op Mattheüs 18: de gelijkenis van de onbarmhartige schuldeiser. Tegelijkertijd vieren we de gedachtenis van de heiligen (Mattheüs 5, de Zaligsprekingen).

Voor een lutherse gemeente ligt hier een uitdaging én een kans. Luther herinnerde ons eraan dat een heilige geen 'perfect mens' is, maar een simul iustus ac peccator: tegelijk rechtvaardig en zondaar. De verbinding tussen deze twee Schriftgedeelten ligt in de genade. We kunnen alleen 'heilig' zijn (Allerheiligen) omdat onze schuld is kwijtgescholden (22e na Trinitatis, Matt 18:23-35).

In de liturgie op 1 november kunnen we deze spanning opzoeken. De strengheid van de koning die rekenschap vraagt, wordt verzacht door de troost van de Zaligsprekingen. Een prachtig lied om deze brug te slaan is bijvoorbeeld 'Voor alle heiligen in de heerlijkheid' (Lied 727), waarin de strijd van de gelovige op aarde wordt verbonden met de rust bij God.

De cirkel rond

Zo vormen de zondagen van de Trinitatistijd niet zomaar een 'feestloze leegte', maar een traject of een soort pelgrimsroute Van het applaus voor de nieuwe gaven in de zomer, tot de diepe kniebuiging voor de genade in de herfst. Dat herinnert ons eraan dat het christelijk leven de spanningsboog kent en steeds weer doorloopt tussen de vreugde om wat ons geschonken is en de dagelijkse oefening in vergeving.

ds. Kersten Storch

Lutherse kerk Haarlem

Zondagen na Trinitatis

Na Trinitatis begint de zogenaamde feestloze, groene tijd van het kerkelijk jaar. De zondagen hebben dan geen naam en worden bij de lutheranen geteld als de zoveelste zondag na Trinitatis. Hoeveel zondagen er tussen Trinitatis en Advent zijn dat is per jaar echter verschillend. Hoe komt dat?

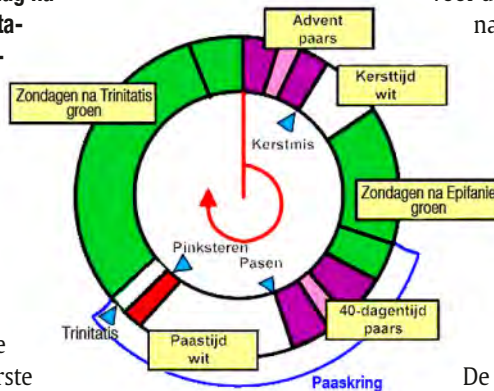
Een jaar heeft altijd 52 zondagen de cirkel rond. Maar het probleem ligt daarin dat aan de ene kant het kerstfeest vaststaat op 25 december en aan de andere kant het Paasfeest en daarmee alles wat daarmee samenhangt kan schuiven. Het Paasfeest wordt namelijk niet op een vaste datum in het jaar gevierd maar op de eerste zondag na de eerste volle maan in de lente. Hierdoor kan Pasen vroeg of laat vallen in een jaar en zo meer dan een maand schuiven namelijk tussen 22 maart en 25 april.

Een plaatje maakt duidelijk wat dan gebeurt. In het plaatje blijft de Kerstkring (Advent en Kerst) vast staan en kan de Paaskring (Voorpasen, Veertigdagentijd en Paastijd tot en met Trinitatis) naar voren of achteren schuiven. Wat dan gebeurt is dat wanneer de groene tijd tussen Kerstkring en Paaskring kleiner wordt de groene tijd na de Paaskring groter wordt en andersom.

Er zijn twee manieren om hiermee om te gaan. Het rooms-katholiek rooster telt gewoon de groene zondagen als zondagen door het jaar. Waar men voor de Paaskring is opgehouden gaat men na de Paaskring weer verder. Het aantal groene zondagen is elk jaar hetzelfde. Alleen de plek waar de Paaskring tussen wordt gevoegd verschilt. Hierbij worden in het rooster geen zondagen overgeslagen en alle zondagen uit het leesrooster komen aan bod.

Het oecumenisch leesrooster volgt deze methode maar veranderd daarbij de namen van de zondagen. De groene zondagen vóór de Paaskring worden geteld als zondagen na Epifanie. Wanneer dezelfde zondag na de Paaskring komt te staan wordt die als zondag na Trinitatis geteld. Dat gaat zo door tot de zondag die tussen 19 juni en 25 juni valt want dan veranderd de naam en heten de zondagen '1e tot 13e zondag van de Zomer'. En vanaf de zondag die tussen 18 en 24 september valt heten de zondagen '1e tot 13e zondag van de Herfst'.

De lutheranen hanteren een andere methode om met de verschuivende Paaskring om te gaan. Zij tellen de zondagen na Epifanie tot de zondag vóór de zondag septuagesima. Met zondag septuagesima begint de voorpaastijd. Die zondag vóór septuagesima is altijd de laatste zondag van Epifanie. Bij een vroege Pasen worden zo een aantal zondagen van het leesrooster na Epifanie overgeslagen en bij een late Pasen komen ze allemaal aan bod.

Met de zondagen na Trinitatis gaat dat hetzelfde. Vanaf Trinitatis worden de zondagen doorgeteld tot aan de laatste drie zondagen na Trinitatis. Deze drie zondagen worden dan ook de 'op twee na laatste', de 'voorlaatste' en de 'laatste' zondag van het kerkelijk jaar (Eeuwigheidszondag) genoemd. Deze drie worden altijd gevierd op de drie zondagen vóór Eerste Advent.

Afhankelijk van hoe Pasen valt, worden de zondagen na Trinitatis doorgeteld. Drie weken voor Eerste Advent springt men dan naar de laatste zondagen van het kerkelijk jaar. Dit jaar loopt dit bij voorbeeld tot en met de 22e zondag na Trinitatis. De 23e en 24e zondag na Trinitatis uit het rooster worden dan gewoon overgeslagen en komen dit jaar niet aan de beurt.

Het dienstboek van de Protestantse kerk dat nog in de tijd van Samen op Weg (1998) verscheen, heeft geprobeerd om het luthers leesrooster en het gemeenschappelijk rooster in één leesrooster samen te brengen. Het was een nobel streven om dit bij elkaar te brengen, maar omdat beide roosters een verschillende manier hanteren om met de verschuivende Paasdatum om te gaan, kun je dat eigenlijk niet bij elkaar brengen en dat brengt rond de groene zondagen van het jaar alleen maar verwarring met zich mee.

ds. Susanne Freytag